

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 72 0 P 003332 18 Rev
Banjaluka: 5.7.2018. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Biljane Tomić, kao predsjednika vijeća, Senada Tice i Violande Šubarić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja "Ž.t" a.d. u stečaju, S., zastupanog po stečajnom upravniku M. A., a ovaj po punomoćniku Advokatskoj firmi „S.“ - ortačko društvo, B., protiv tuženog D. T. iz D. K., Opština S., zastupanog po punomoćniku N. S., advokatu iz G., radi raskida ugovora i isplate, vrijednost predmeta spora 150.928,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj: 72 0 P 003332 09 Gž od 30.3.2009. godine, na sjednici održanoj 5.7.2018. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Gradišci broj: 72 0 P 003332 03 P od 22.12.2008. godine, odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja kojim traži da se zbog neispunjenja obaveze od strane tuženog, raskine ugovor koga su zaključili 22.8.1990. godine pod brojem 01-12-88/34/90, da se obaveže tuženi da na ime vraćanja onog što je u ispunjenju ugovora primio od tužitelja, isplati iznos od 98.832,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 19.5.2001. godine do isplate, da se obaveže tuženi da tužitelju na ime naknade za korišćenje i raspolaganje zajednički izgrađene preradarske farme, u periodu od njene izgradnje do presuđenja, isplati iznos od 52.096,00 KM (148 mjeseci od 1.7.1996. godine pa do presuđenja iznos od po 352,00 KM mjesečno) sa zakonskom zateznom kamatom počev od presuđenja do isplate, u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti presude.

Obavezan je tužitelj da tuženom na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 1.050,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od presuđenja do isplate, u roku od 30 dana.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci broj: 72 0 P 003332 09 Gž od 30.3.2009. godine, žalba tužitelja je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Tužitelj revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev usvoji ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

Tuženi u odgovoru predlaže da se revizija odbije.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja kako je naveden u izreci prvostepene presude.

Između parničnih stranaka nisu sporne bitne činjenice, i to: da su 22.8.1990. godine pod brojem 01-12-88/34/90, tužitelj kao investitor i tuženi kao izvođač, zaključili pismeni ugovor kojim su se obavezali da izgrade preradarsku farmu za uzgoj brojlera kapaciteta 10.000 komada u turnusu (1.1.), na zemljištu tuženog (1.2.) i uz obavezu tuženog da u roku od 15 dana podnese zahtjev nadležnom organu za prenos zemljišta na investitora, odnosno mješovito preduzeće „B.P.“ koje osniva zajedno sa investitorom (1.3.); da je investitor preuzeo obavezu da vlasništvo nad objektom, opremom i zemljištem prenese na mješovito preduzeće „B. P.“ po njegovoj registraciji kod suda (2.5.); da je izvođač preuzeo obavezu da podnese zahtjev nadležnom organu za prenos zemljišta iz tačke 1.2. na investitora, u površini od 2.000 m² i da o svom trošku, ako to bude potrebno, izvrši cijepanje i to u roku od 30 dana od početka gradnje, a najkasnije do 1.9.1990. godine (3.4); da je ugovoreno da u slučaju da se izvođač ne bude pridržavao odredbi ugovora, investitor ima pravo da ga jednostrano raskine (4.2); da je planirana preradarska farma izgrađena do kraja 1990. godine (tačan dan nije utvrđen) i da je mješovito preduzeće „B. P.“ registrovano kod suda, ali da prenos zemljišta nije izvršen ni na investitora ni na ovo preduzeće, niti su stranke u izgrađenoj farmi započele sa zajedničkim procesom uzgoja brojlera.

Nesporno je da je tužitelj 22.4.2003. godine, Osnovnom sudu u Srpcu podnio tužbu protiv tuženih D. T. i preduzeća „B. P.“ (prema kom preduzeću je kasnije tužba povučena) sa tužbenim zahtjevom da se utvrdi da je vlasnik nekretnina upisanih u pl. i na k.č. (brojevi nisu navedeni u petitu zahtjeva), kao i izgrađene farme sa pripadajućim zemljištem (površina nije navedena), a da je podneskom koji je kod prvostepenog suda zaprimljen 10.1.2007. godine promjenio zahtjev tako da glasi kao u izreci prvostepene presude (osim što je novčani iznos naknadno preciziran po provedenom vještačenju).

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 124., 125., 126., 131., 137., 210. i 371. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj: 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

Stav je prvostepenog suda da ima mjesta primjeni odredbe člana 131. ZOO i da nisu ispunjeni zakonski uslovi za raskid ugovora. Po ocjeni prvostepenog suda neispunjenje obaveze tuženog iz tačka 3.4. ugovora, „ne ugrožava postizanje glavnog cilja kojeg su stranke imale u vidu prilikom zaključenja ugovora“, kod činjenice da je preradarska farma izgrađena na nekretnini tuženog i da se u njoj mogla obavljati ugovorena djelatnost iz tačke 1.1.

Kada je u pitanju tužbeni zahtjev kojim se traži isplata naknade za korišćenje objekta (52.096,00 KM), prvostepeni sud cijeni zahtjev neosnovanim polazeći od tog da tužitelj nije dokazao da „na strani tuženog postoji krivica jer je on svo vrijeme bio vjeran ugovoru“.

U vezi sa zahtjevom za vraćanje datog na ime izvršenja ugovora (98.832,00 KM), prvostepeni sud cijeni da je osnov za takav zahtjev u odredbi člana 137. i 210. ZOO, ali da je

prigovor zastarjelosti osnovan kod činjenice da je protekao rok iz člana 371. ZOO koji je računao za period od 19.6.1996. godine (prestanak ratnog stanja i stanja neposredne ratne opasnosti) do preinačenja tužbenog zahtjeva 30.4.2007. godine (dan preinačenja tužbenog zahtjeva je 10.1.2007. godine).

Drugostepeni sud je odbio žalbu tužitelja i potvrdio prvostepenu presudu.

Za razliku od ožalbene odluke, drugostepeni sud pozivajući se na odredbu člana 124. i 126. ZOO, zauzima stav da se neispunjenje obaveze od strane tuženog iz tačke 3.4. ugovora ne može smatrati neznatnim neispunjenjem, jer je za posljedicu imalo da se nije ostvarila svrha ugovora. Kako nije došlo do ostvarenja svrhe ugovora koja se ogledala u zajedničkom uzgoju brojlera kapaciteta 10.000 komada u turnusu, u proizvodnoj hali koja bi bila prenesena u vlasništvo zajednički registrovanom preduzeću, drugostepeni sud nalazi da su ostvareni uslovi za raskid ugovora.

Iz tog razloga drugostepeni sud prihvata da bi bilo mjesta primjeni odredbe člana 132.stav 2. ZOO i pravu tužitelja da traži vraćanje onog što je dato u izvršenju ugovorne obaveze, odnosno plaćanje naknade za korišćenje zajednički izgrađenog objekta, da nije istaknut prigovor zastarjelosti za koga nalazi da je pravilno cijinjen.

Za razliku od prvostepenog suda koji je za početak toka roka zastarjelosti uzeo 19.6.1996. godine, drugostepeni sud smatra da je taj rok počeo teći 1.9.1990. godine jer je tužitelj tada po članu 361. stav 1. ZOO imao pravo da zahtjeva od tuženog ispunjenje obaveze prenosa zemljišta za izgradnju objekta, te je tekao sve do 15.4.1992. godine kada je došlo do zastoja (član 383. ZOO) zbog proglašenja ratnog stanja i stanja neposredne ratne opasnosti. Ovaj prekid roka zastarjelosti trajao je do 19.6.1996. godine, da bi nakon toga rok nastavio da teče i istekao je sa 4.12.2004. godine.

Cijeneći da je zastarjelo pravo tužitelja da zahtjeva od tuženog ispunjenje obaveze prenosom vlasništva nekretnine na zajedničko preduzeće, drugostepeni sud cijeni da je zastarjelo i pravo da zahtjeva raskid ugovora, odnosno pravo na restituciju datog.

Drugostepena odluka je pravilna i revizioni navodi je ne dovode u sumnju.

Odredbom člana 131. ZOO, propisano je da se ugovor ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatnog dijela obaveza.

Tačkom 3.4. ugovora, tuženi je preuzeo obavezu da na tužitelja, najkasnije do 1.9.1990. godine, izvrši prenos svog prava posjeda i vlasništva na dijelu nekretnine na kojoj je izgrađen objekat preradarske farme, u površini od 2.000 m². Tužitelj je po tački 2.5. ugovora, preuzeo obavezu da vlasništvo nad nekretninom, objektom i opremom prenese na mješovito preduzeće „B. p.“, koje osniva zajedno sa tuženim (1.3.). Nesporno je utvrđeno da je objekt izgrađen na nekretnini tuženog, da je registrovano preduzeće naziva „B.P.“ (izvod iz registra nije čitan kao dokaz pa nije razjašnjeno ko su osnivači), te da prenos nekretnine nije izvršen na tužitelja niti na navedeno preduzeće.

Stav je ovog suda da je pravilan zaključak drugostepenog suda da su ostvareni uslovi za raskid ugovora, jer se neizvršenje ugovorne obaveze prenosa prava na nekretnini na tužitelja, potom na zajedničko preduzeće, ne može smatrati neispunjenjem neznatnog dijela obaveze kod činjenice da je posljedica toga neostvarivanje svrhe ugovora (uzgoj brojlera u zajedničkom preduzeću).

Postavlja se pitanje, da li povjerilac može raskinuti ugovor zbog neizvršenja obaveze dužnika i u situaciji u kojoj je već nastupila zastarjelost potraživanja izvršenja ugovorene obaveze.

Prigovor zastarjelosti je materijalnopravni prigovor koga tuženi može istaći sve do zaključenja glavne rasprave, tako da njegov propust da ga istakne u odgovoru na tužbu ili na pripremnom ročištu, nema za posljedicu gubitak tog prava, kako revizija želi da prikaže. Jedino ograničenje u pogledu isticanja prigovora zastare, jeste u tome da se taj prigovor ne može prvi put iznijeti u žalbi (član 207. stav 3. ZPP). Kada je takav prigovor istaknut u toku postupka pred prvostepenim sudom, onda i drugostepeni sud i revizioni sud, po službenoj dužnosti, u žalbenom i revizionom postupku moraju da paze na pravilnu primjenu materijalnog prava.

Kada je u parnici u toku prvostepenog postupka istaknut prigovor zastarjelosti, tada sud, prvenstveno, mora da ocijeni da li je ovaj prigovor osnovan, a tek potom, ukoliko nađe da navedeni prigovor nije osnovan, upustiće se u izvođenje dokaznog postupka i raspravljanje o osnovanosti i visini samog potraživanja.

Zastarjelost počinje teći prvog dana poslije dana kada je povjerilac imao pravo da zahtjeva ispunjenje obaveze, ako zakonom za pojedine slučajeve nije drugačije propisano, i nastupa kad istekne posljednji dan zakonom propisanog roka (čl. 361. stav 1. i čl. 362. ZOO).

U dvostrano obveznom ugovoru, o kom je riječ i u ovom postupku, kada jedna strana ne ispuni svoju obavezu druga strana može, ako nije drugačije određeno, da zahtjeva ispunjenje obaveze, ili pod uslovima predviđenim članom 125. do čl. 132. ZOO da raskine ugovor prostom izjavom, ako raskid ugovora ne nastupa po samom zakonu. Obzirom da zakon za konkretni pravni odnos ne propisuje poseban rok zastarjelosti, pravilno nalaze nižestepeni sudovi da se ima uzeti da zahtjev tužitelja zastarjeva u opštem zastarnom roku iz člana 371. ZOO, tj. u roku od 10 godina.

Kako tužitelj nije u zakonom propisanom roku tražio izvršenje ugovorene obaveze, niti obavjestio drugu ugovornu stranu da raskida ugovor, on je, svojim propustima, doveo do zastarjelosti potraživanja. Paušalna je tvrdnja revidenta da su stranke i nakon 1.9.1990. godine „ispunjavali druge ugovorne obaveze ulaganja i izgradnje“, jer te činjenice nisu dokazane. Naime, tuženi je na ročištu za glavnu raspravu koje je održano 18.11.2008. godine, u iskazu datom u svojstvu parnične stranke, iskazao da je „farma završena 1990. godine i nije radila“, a što je potvrđeno i iskazom svjedoka N. R. (direktora tužitelja u toku 1990. godine).

Prema utvrđenim činjenicama, obaveza tuženog za prenos prava vlasništva na zemljištu i izgrađenom objektu na tužitelja dospjela je za ispunjenje 1.9.1990. godine. Ova obaveza zastarjeva u opštem zastarnom roku od 10 godina, a koji rok, kako pravilno nalazi drugostepeni sud, počinje teći prvog dana poslije dana kada je povjerilac imao pravo da zahtjeva ispunjenje obaveze. Tužitelj je zahtjev za raskid ugovora postavio 10.1.2007. godine, dakle, po proteku roka u kojem je imao pravo zahtijevati ispunjenje obaveze od tuženog.

U takvoj situaciji, kada je zastarjelo potraživanje povjerioca i kada dužnik više nije dužan da izvrši ugovornu obavezu, niti se to može ostvariti prinudnim putem, tužitelj ne može raskinuti ugovor zbog neizvršenja.

Suprotno shvatanje protivilo bi se načelu sigurnosti koje podrazumijeva da protekom vremena neko faktičko stanje postaje i pravno, odnosno da se protekom vremena i neaktivnošću titulara gube neka prava. Time tužitelj ne može ostvarivati ni prava u smislu odredbe člana 132. ZOO, kao posljedice raskida ugovora, kao ni pravo vraćanja datog po pravilima koja vrijede u slučaju sticanja bez osnova (čl. 210. ZOO).

Suprotno tvrdnji revidenta, ovakvu situaciju ne može promijeniti ni činjenica da je tužba u ovoj pravnoj stvari podnesena 22.4.2003. godine, jer je prvobitno postavljen stvarno pravni zahtjev da se utvrdi da je tužitelj nosilac prava svojine na izgrađenom objektu i pripadajućem dijelu zemljišta, koji zahtjev se ne može poistovjetiti sa zahtjevom za ispunjenje ugovorne obaveze ili zahtjevom za raskid ugovora u smislu odredbe člana 124. ZOO. Takav zahtjev, kako je naprijed rečeno, postavljen je tek podneskom tužitelja od 10.1.2007. godine kojim je uređena i preinačena prvobitno podnesena tužba.

Neosnovano se revizijom prigovara da je iz drugostepene odluke nejasno da li je predmetni ugovor o zajedničkom ulaganju još na snazi. Obzirom da je pravosnažno odbijen zahtjev za raskid ugovora, dalje obrazlaganje navedenog prigovora ukazuje se suvišnim.

Temeljem odredbe člana 248. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednik vijeća:
Biljana Tomić

Za tačnost otpravka ovjerava
rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podrašćić